

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა

წელიწადი

2018-2019

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი – კონფლიქტიდან კონსენსუსამდე

სტატია მიმოიხილავს სამოქალაქო საპროცესო სამართლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხის, სამოქალაქო საქმისწარმოების მორიგებით დამთავრების დამოუკიდებელ პროცესს კონფლიქტიდან კონსენსუსამდე, მის სამართლებრივ მნიშვნელობას და მახასიათებლებს.

სტატიაში ყურადღება ეთმობა მორიგების პროცესის ცნებას და მორიგების პროცესულურ მნიშვნელობას, რომელიც ქართულ სამართლებრივ სივრცეში არ განიმარტება და შესაბამისად, პარალელური ვალებულია გერმანიის კანონმდებლობასთან. კერძოდ, მსჯელობის შედეგად კეთდება დასკვნა, რომ მორიგება ერთი მხრივ მატერიალური, ხოლო მეორე მხრივ პროცესულური მოვლენაა. აღსანიშნავია, რომ მორიგების ორმაგი სამართლებრივი ბუნების განსაზღვრა, თავის მხრივ, დაკავშირებულია უფლების განსაზღვრებასთან, სადაც მთავარი მისი გამოყენების, მისით სარგებლობის ფაქტია.

სტატიაში წარმოჩენილია მორიგება, როგორც ორბუნებოვანი სამართლებრივი მოვლენა. მორიგება, როგორც პროცესულური მოვლენა გულისხმობს მორიგებას, როგორც დამოუკიდებელ პროცესს და მორიგებას, როგორც სამოქალაქო საქმისწარმოების პროცესის შემადგენელ ნაწილს. აღსანიშნავია, რომ მორიგების ორმაგი სამართლებრივი ბუნება განუყოფელია. ისინი ერთად განიხილება, რომელსაც მორიგების, როგორც სამოქალაქო საქმისწარმოების დასრულების აქტისორული ბუნება განაპირობებს. მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი გულისხმობს გზას კონფლიქტიდან კონსენსუსამდე, რის შემდგომ მორიგება, როგორც დამოუკიდებელი პროცესი, აქტისორულ ბუნებას იძენს და ის საქმისწარმოების დასრულების საფუძველი ხდება.

მორიგების პროცესის სამართლებრივ მახასიათებლებს შორის უმთავრესი მისი სისტემურობაა.

მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი მოიცავს ურთიერთობის სისტემურობას, რომელიც ერთმნიშვნელოვან ხასიათს არ ატარებს, სამართლებრივი რეგულირება არ აქვს და, მეტწილად, დამოკიდებულია: სახელმწიფოებო მოლაპარაკებების, დავის რეგულირების, მორიგების ძირითად პრინციპებზე. არსებითი და მნიშვნელოვანია მორიგების პროცესის თანმიმდევრული განხორციელება სამომრიგებლო მცდელობების, სამომრიგებლო მოლაპარაკებების სახით. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს მორიგების პროცესის საკომუნიკაციო ეტაპზე, რაც, ფაქტობრივად, მთელს მორიგების პროცესს გასდევს.

კვლევა ცხადყოფს, რომ მორიგების პირობები უნდა იყოს მკაფიო, ატარებდეს არაორაზროვან, ამკარა ხასიათს, მიმართული უნდა იყოს მორიგების უმთავრესი მიზნისკენ – კონფლიქტის დარეგულირებისკენ და საქმისწარმოების დასრულებისკენ. სამომრიგებლო წინადადება არ უნდა ატარებდეს პირობით ხასიათს, არ უნდა იყოს დამოკიდებული სამომავლო და უცნობ მოვლენაზე, ვინაიდან, ასეთი პირობა ვერ გახდება კონფლიქტის რეგულირების სამართლებრივი გარანტი და ვერც სასამართლოში საქმისწარმოების შეწყვეტის საფუძველი. მეტი გარანტიისთვის, სამომრიგებლო პირობის უზრუნველყოფა შესაძლებელია კანონით გათვალისწინებული სარჩელის უზრუნველყოფის საშუალებით, რაც ფულადი ვალდებულებების შემთხვევაში იპოთეკისა და გირავნობის სახით არის შესაძლებელი. რაც შეეხება თავდებობას, ის როგორც უზრუნველყოფის პიროვნული საშუალება, იმ შემთხვევაში, როდესაც თავდები საქმისწარმოების მხარეს არ წარმოადგენს, ვერ იქნება გამოყენებული.

სტატიაში დასკვნის სახით შეჯამებულია, რომ მორიგების დამოუკიდებელ პროცესს საკანონმდებლო რეგულირება არ აქვს, არ მოიპოვება მორიგების პროცესის სამართლებრივი განმარტება და მორიგების ეტაპები არაა საკანონმდებლო დონეზე მოწესრიგებული. ამდენად, იმისთვის, რომ მორიგების დამოუკიდებელმა პროცესმა სათანადო როლი იკისროს სამართლის ერთიან სისტემაში, როგორც საქმისწარმოების შეწყვეტის საფუძველმა. მიზანშეწონილია, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსმა დამოუკიდებელი თავი დაუთმოს სასამართლოსმიერი მორიგების სამართლებრივ მნიშვნელობას, რომელშიც მორიგების პროცესი აისახება კონფლიქტიდან კონსენსუსამდე.

* სამართლის დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

სამდე, როგორც სამართლებრივი პრინციპებისა და მახასიათებლების ერთობლიობით არსებული პროცესი, საქმისწარმოების შეწყვეტის მიზნებიდან გამომდინარე.

საკვანძო სიტყვები: მორიგება, კონფლიქტი, კონსენსუსი, კომუნიკაცია, სამომრიგებლო მცდელობები, სამომრიგებლო მოლაპარაკებები, სამომრიგებლო წინადადებები.

1. შესავალი

სამოქალაქო საპროცესო სამართლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი სამოქალაქო საქმისწარმოების მორიგებით დამთავრებაა. „სამართალი არ არის თვითმიზანი, არამედ განსაზღვრული მიზნის მიღწევის საშუალებაა“.¹ მორიგება, ერთი მხრივ, საზოგადოებრივ ურთიერთობებში არსებული სირთულეების დაძლევის და მხარეთა შორის არსებული კონფლიქტის მოგვარების ეფექტური საშუალებაა, ხოლო მეორე მხრივ, მორიგება სამოქალაქო საქმისწარმოების შეწყვეტის საფუძველი და სასამართლო სისტემის მარეგულირებელი სამართლებრივი მოვლენაა.

საზოგადოებრივი ურთიერთობები მრავალმხრივი და მრავალფეროვანია. მხარეთა ნება მუდმივად ახალი, მათთვის სასურველი შედეგის მომტანი ურთიერთობების ჩამოყალიბებისკენ არის მიმართული. თუმცა, აღნიშნულ პროცესში მხარეთა სუბიექტური ნება ცვალებადია, რასაც თან ერთვის ობიექტური გარემოებებიც და ამდენად, შედეგი ყოველთვის როდი მიიღწევა. არსებულ ურთიერთობაში თავს იჩენს კონფლიქტის² ნიშნები, რაც, საბოლოოდ, დავად³ ყალიბდება.

სადავო, კონფლიქტურ მდგომარეობაში⁴ ურთიერთობას არ შეუძლიათ წინსვლა და განვითარება. როგორც წესი, ასეთი ვითარება ქმნის უფლების განუსაზღვრელობას, რა დროსაც არ სრულდება მოვალეობა და ვერ ხორციელდება უფლება. წარმოიშობა ადამიანთა ქცევის და ურთიერთობის რეგულირების აუცილებლობა. კონფლიქტური ვითარების რეგულირების სხვადასხვა გზები და საშუალებები არსებობს. წმინდა სამართლებრივი თვალსაზრისით ეს დავის სასამართლო წესით დარეგულირებაა, რა დროსაც, დავა საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესით მიმდინარეობს და, როგორც წესი, გამარჯვება მხოლოდ ერთი მხარის ხვედრია. სწორედ მაშინ, როდესაც მხარეები ვერ პოულობენ არსებული სიტუაციიდან გამოსავალს, დავა სასამართლო წესით განხილვის საგანი ხდება და სასამართლოში საქმისწარმოებად ყალიბდება. „უფლების დასაცავად პირის სასამართლოსადმი მიმართვა, ანუ დროისა და ფინანსური რესურსის თვალსაზრისით ამ ძვირადღირებული პროცესისთვის მიმართვა, უკვე თავისთავად გულისხმობს იმას, რომ თვითონ მხარეებმა ვერ შეძლეს მშვიდობიანად მოეგვა-

¹ ხუბუა გ., სამართლის თეორია, თბ., 2015, 57.

² იხ. ცვეტკოვ ვ. ლ., კონფლიქტის ფსიქოლოგია, თბ., 2015, 210.

³ 1924 წელს, საერთაშორისო სამართლის მუდმივმოქმედი სასამართლოს მიერ „დავა“ განიმარტა, როგორც უთანხმოება სამართლის ან ფაქტის ირგვლივ, კონფლიქტი – ორი პიროვნების სამართლებრივ შეხედულებებსა და ინტერესებს შორის. *Peters A., International Dispute Settlement: A Network of Cooperational Disputes*, Vol. 14, No.1, 1-34, 2003, 3, შემდგომი მითითებით: *Mavrommatis Palestine Concessions Case (1924)*, PCIJ, Ser. A, 2. 11. On the Existence of a Dispute with Reference to the Mavrommatis Definition, ICJ, Case Concerning Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention Arising from the Aerial Incident at Lockerbie, Preliminary Objections (Libyan Arab Jamahiriya v. USA), Judgment of 27th February 1998, 37 ILM (1998) 587, 598, paras 21-38.

⁴ კონფლიქტი შესაძლოა იყოს დესტრუქციული და კონსტრუქციული. *Menkel-Meadow C., From Legal Dispute to Conflict Resolution and Human Problem Solving: Legal Dispute Resolution in a Multidisciplinary Context*, Georgetown University Law Center, Association of American Law Schools, 54 J. Legal Educ. 7-29, 2004, 13, შემდგომი მითითებით: *Deutsch M., The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes*, New Haven, 1973; *Lewin K., Resolving Social Conflicts*, New York, 1948.

რებიანთ ერთმანეთს შორის წამოჭრილი დავა“.⁵ თუმცა, მშვიდობიანი მოგვარების⁶ შესაძლებლობები ჯერ კიდევ არსებობს, რაც დღის წესრიგში აყენებს მორიგების, როგორც მოლაპარაკების დამოუკიდებელი პროცესის და მორიგების, როგორც საქმისწარმოების შეწყვეტის საფუძვლის საკითხს.

ადამიანი, ბუნებით მომრიგებელია. საზოგადოების წევრები გაუცნობიერებლად, მაგრამ გამუდმებით მოლაპარაკების პროცესში არიან.⁷ პიროვნებამ, შესაძლოა, არც კი იცოდეს, რომ, პირველ რიგში, ის თავის თავთან აწარმოებს მოლაპარაკებებს, ვინიდან წინააღმდეგობრივი მოტივაციები აღაშფოთებს მას და მუდმივად მოლაპარაკების პროცესშია მათ მოსაგვარებლად.⁸ ზოგადად, მორიგების მოტივაცია არის ადამიანების სურვილი იცხოვრონ საკუთარი გადაწყვეტილებებით და მიაღწიონ სასურველ მიზნებს. სურვილის მთავარ წინააღმდეგობას წარმოადგენს მოვლენებისადმი ადამიანების დამოკიდებულების რადიკალური სხვაობა, მოლაპარაკება კი ამ სხვაობის დაძლევის საშუალებაა.

დავის სასამართლო წესით განხილვა ხანგრძლივ და სამართლებრივად რთულ პროცესს უკავშირდება. მორიგება ის სამართლებრივი მოვლენაა, რომელიც კანონიერი გზით და ამასთან, მხარეთა ნების მაქსიმალური გათვალისწინებით, წყვეტს არსებულ უთანხმოებას სასამართლო სისტემის ფარგლებში. სასამართლოში საქმისწარმოებას კონკრეტულ საპროცესო-სამართლებრივ მოვლენებსა და წესებზე დაფუძნებული სანქსის და დასასრული გააჩნია. კონკრეტულად, ასეთი პროცესის დასაწყისი მხარის სასარჩელო განცხადებაა, ხოლო დასრულების ერთ-ერთი საშუალება – სასამართლოსმიერი მორიგება. სასამართლოში საქმისწარმოების მორიგებით დასრულება დავის გადაწყვეტის არანაკლებ მნიშვნელოვანი სამართლებრივი ფორმაა, ვიდრე საქმის არსებითი განხილვა და გადაწყვეტილების გამოტანა. მეტიც, უმეტეს შემთხვევაში მორიგება უკეთესი ალტერნატივაა.⁹

2. კონფლიქტი

მორიგების დამოუკიდებელი პროცესის არაფორმალურ სანქსისად მხარეთა შორის არსებული კონფლიქტი მიიჩნევა.¹⁰ საზოგადოება კონფლიქტების გადაჭრის დახვეწილ და ეფექტურ მეთოდებს საჭიროებს.¹¹ „სამართალი ხელს უწყობს განსხვავებული ინტერესების შერი-

⁵ ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, მე-2 გამოცემა, თბ., 2005, 261.

⁶ საერთაშორისო ურთიერთობებში, არსებული დავების მორიგებით გადაწყვეტის მიზნით, ყოველთვის მიმართავენ ტერმინს „მშვიდობიანი მორიგება“. Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States, Office of Legal Affairs Codification Division, United Nations, New York, 1992, 9. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო მორიგების მიმართ იყენებს ტერმინს „მშვიდობიანი მორიგება“. იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა თემატური საძიებელი, სუს, თბ., 2013, 121. ასევე, გამოიყენება ტერმინი „მეგობრული მორიგება“. იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2012 წლის შერჩეულ განჩინებათა და გადაწყვეტილებათა კრებული, სუს, თბ., 2003, შესავალი.

⁷ Hames D. S., Negotiation, Clothing Disputes and Making Team Decisions, University of Nevada, Las Vegas, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, 2012, 4; Peters A., International Dispute Settlement: A Network of Cooperational Disputes, Vol. 14, No.1, 1-34, 2003, 3.

⁸ ლემპერერი ა. პ., კოლსონი ო., მოლაპარაკების მეთოდი, თბ., 2009, 12.

⁹ ლიუტრინგვაუსი პ., სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდიკა, მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 133.

¹⁰ „კონფლიქტი – აზრთა განსხვავებულობა, სხვადასხვაობა, რომელიც ეწინააღმდეგება ჩვენს ძალისხმევას დავიკმაყოფილოთ ჩვენი ინტერესები“. Hames D.S., Negotiation, Clothing Disputes and Making Team Decisions, University of Nevada, Las Vegas, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, 2012, 3.

¹¹ Byrne R., Clancy A., Flaherty P., Diop sa GH, Leane E., Ni Chaoimh G., Ni Dhrisceoil V., O'Grady J., O'Mahony C., Staunton Alternative Dispute Resolution, Consultation Paper, Law Reform, (LRC CP 50-2008) Copyright Law Reform Commission, 2008, ISSM 1393-3140, 9.

გებას და ასრულებს კონფლიქტის მოწესრიგების ფუნქციას, სამართალს აკისრია კონფლიქტის თავიდან აცილების, ანუ პრევენციის ფუნქცია“.¹²

საზოგადოებრივი ურთიერთობები უსაზღვრო და მრავალფეროვანია. ხშირად ისინი კონფლიქტების სახით გვევლინება. კონფლიქტი ადამიანური ურთიერთობის თანმდევი მოვლენაა.¹³ უხსოვარი დროიდან მოყოლებული, კონფლიქტი ყოველთვის არსებობდა კულტურაში, რელიგიაში, საზოგადოებაში და საზოგადოების მცდელობაც მიმართული იყო მისი აღმოფხვრის გზების ძიებისაკენ, რათა მინიმუმამდე დაეყვანა გამოწვეული უარყოფითი და არასასურველი შედეგები.¹⁴

თავის მხრივ, კონფლიქტი, ორბუნებოვანი მოვლენაა. ის, ერთი მხრივ, ხელს უწყობს ადამიანების წინსვლას, ადამიანებს აძლევს განვითარების საშუალებას, ხოლო, მეორე მხრივ, მას შეუძლია დაანგრძობს ადამიანური ურთიერთობები.¹⁵ ამასთან, კონფლიქტი, ერთი მხრივ, ასოცირდება წინააღმდეგობასთან, დაპირისპირებასთან და ძალადობასთან, ხოლო, მეორე მხრივ, კონფლიქტის მოგვარებასთან, გადაჭრასთან. ამდენად, კონფლიქტის ფუნქცია ორი სახისაა – ერთი დესტრუქციული (უარყოფითად აღქმული) და მეორე – კონსტრუქციული (პოზიტიურად აღქმული).¹⁶

„ტერმინი „კონფლიქტი“, თავდაპირველად, „ჩხუბს“ ნიშნავდა, კამათს, ჭიდილს მხარეებს შორის. შემდეგ ეს განმარტება შეიცვალა და უფრო კონკრეტიზირებული გახდა, კერძოდ, „მკვეთრი დაპირისპირება ან/და უთანხმოება, რომელიც გამომდინარეობს განსხვავებული ინტერესების¹⁷ და/ან იდეებისგან“.¹⁸ ფაქტობრივად, კონფლიქტი, ორ ან მეტ პიროვნებას შორის წარმოშობილი უარყოფითი ემოციებით დატვირთული ურთიერთობაა.¹⁹ ამასთან, კონფლიქტში მონაწილე პირთა სიმრავლე, გარკვეულწილად, ცვლის კონფლიქტის სახეს და მას შედარებით ართულებს. უშუალოდ კონფლიქტი კი ართულებს მხარეთა, როგორც საქმიან, ასევე პიროვნულ ურთიერთდამოკიდებულებას, აღრმავებს კონფლიქტის საფუძვლებს და მხარეებს, საბოლოოდ, ნეგატიურად განაწყობს ერთმანეთის მიმართ.

კონფლიქტს, როგორც პროცესს, რამოდენიმე სტადია აქვს. პირველ სტადიაზე არსებობს მხოლოდ რამოდენიმე ფაქტი, რომელიც მხარეებს სხვადასხვაგვარად ესმით, ან საერთოდ არ ესმით. მეორე სტადია იწყება მაშინ, როდესაც მხარეები იღებენ ქაოსურ და ემოციურ გადაწყვეტილებებს ისე, რომ მათ თავად არ აქვთ გაცნობიერებული ამ გადაწყვეტილებების მიზანი. ასეთ ვითარებაში მდგომარეობა კიდევ უფრო რთულდება. მესამე ეტაპზე ხდება „ყველა დამაკავშირებელი ხიდის დანვა“, რა დროსაც მხარეები წყვეტენ კომუნიკაციას. ვითარდება ღია კონფლიქტური მდგომარეობა. როგორც წესი, სწორედ ამ ეტაპზე იწყება იმ

¹² ხუბუა გ., სამართლის თეორია, თბ., 2005, 60.

¹³ Menkel-Meadow C., From Legal Dispute to Conflict Resolution and Human Problem Solving: Legal Dispute Resolution in a Multidisciplinary Context, Georgetown University Law Center, Association of American Law School, 54 J. Legal Educ. 7-29, 2004, 9.

¹⁴ Katz A., The Effect of Frivolous Lawsuits on the Settlement of Litigation, Department of Economics and Law School, University of Michigan, Ann Arbor, MI 48109, USA, International Law Review of Law and Economics, 1990, 10 (3-27), 2.

¹⁵ იხ. ცერცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 29.

¹⁶ იხ. ჯორბენაძე რ., მედიაცია, თბ., 2012, 5.

¹⁷ განსხვავებული ინტერესების (მოთხოვნების) არსებობისას მორიგების მიღწევა გაცილებით იოლია. შეად. ოსტერმილერი ს. მ., სვენსონი დ.რ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, თბ., 2014, 86.

¹⁸ ჩალაძე გ., მედიაცია და კონფლიქტის ფსიქოლოგია, მედიაცია – კონფლიქტის მოგვარება მოლაპარაკების გზით, თბ., 2014, 23.

¹⁹ Katz A., The Effect of Frivolous Lawsuits on the Settlement of Litigation, Department of Economics and Law School, University of Michigan, Ann Arbor, MI 48109, USA, International Law Review of Law and Economics, 1990, 10 (3-27), 2.

პროცედურის ძებნა, რომლის მეშვეობითაც დავა უნდა გადაწყდეს. შესაძლო შედეგებია: დამარცხება, გამარჯვება და კომპრომისი.²⁰

საწყის ეტაპზე, კონფლიქტის აღმოფხვრის ძიების გზა ყოველთვის იურიდიული არ არის, უფრო ზუსტად კი, პირდაპირ იურიდიული საფუძვლებით არ იწყება. როგორც წესი, მოლაპარაკებების მცდელობა, ჯერ კიდევ სასამართლოში საქმის განხილვამდე მიმდინარეობს. თუმცა, ამ ეტაპზე, მხარეები დაინტერესებულნი არიან არა კონფლიქტის დარეგულირების გზების, არამედ დამნაშავეს ძიებით, მითუმეტეს თუ მხარეებს, ერთმანეთის მიმართ, საბრძოლო განწყობა აქვთ. ასეთ შემთხვევაში, მათი აზრით, არსებობენ მხოლოდ გამარჯვებული და დამარცხებული მხარეები. ის, რომ შესაძლოა ორივე დამარცხდეს ან ორივე მხარე იყოს გამარჯვებული, მათ მიერ არ განიხილება. მიზეზ-შედეგობრივი მოდელის თანახმად, ორივე მხარე დარწმუნებულია, რომ მეორე მხარემ წარმოქმნა კონფლიქტის მიზეზი, რომელზეც მან მხოლოდ რეაგირება მოახდინა, რაც თავის მართლების მდგომარეობაა და რა დროსაც ხდება საკუთარი ესკალაციის გამართლება მონინააღმდეგე მხარის საქციელით. აღნიშნული, მხოლოდ თავის მართლებით არ შემოიფარგლება და განზოგადებული კონფლიქტის სახეს იღებს. შედეგად კონფლიქტში ერთვება სხვა ასპექტები და პირები, დავა ხდება კომპლექსური, შეთანხმების მიღწევა რთულდება.

კონფლიქტი შესაძლოა ნებისმიერ სიტუაციაში და გარემოში წარმოიშვას, ის საზოგადოებრივი ურთიერთობების განუყოფელი ნაწილია და ამდენად, აუცილებელია მისი მართვა (*conflict management*,).²¹ კონფლიქტის მართვას პირამიდული წყობა ახასიათებს. კერძოდ, პირველ ეტაპზე, შესაძლოა, მხარე, სრულად უმოქმედო იყოს. შემდგომ მიმართოს არაფორმალური მოლაპარაკებების პროცესს, შემდგომ – რჩევას. ხშირად, ასეთ ვითარებაში, მხარის ინიციატივა, კონფლიქტის მართვის და თვით რეგულირების თაობაზე, უშედეგოა. კონფლიქტის დარეგულირების მცდელობის არასწორად და უშედეგოდ წარმართვის შემდგომ ერთ-ერთი მხარე იღებს გადაწყვეტილებას სახელმწიფო და საკანონმდებლო გზით ეცადოს მეორე მხარესთან კონფლიქტის მოგვარებას და მიმართავს სასამართლოს ან დავის გადაწყვეტის ალტერნატიულ საშუალებებს.²² მიზანი, კონფლიქტის დარეგულირებაა. როგორც წესი, სწორედ „მართლწესრიგის ფუნქციაა კონფლიქტის მშვიდობიანი მოწესრიგება, როდესაც დავა წყდება არა ძლიერის სასარგებლოდ, ან პირადი შეხედულების მიხედვით, არამედ სამართლის მოთხოვნათა შესაბამისად“.²³

შემდგომი მოვლენების დადებითად განვითარება კონფლიქტის მონაწილე მხარეთა სურვილზე და მონდომებაზე დამოკიდებული. თუმცა, მხოლოდ აღნიშნული ფაქტორი, ვერ იქნება კონფლიქტის მოგვარების გარანტი. კონფლიქტის მოგვარება საჭიროებს სისტემურ მიდგომას, რომლის შედეგად ორმხრივი ინტერესების დაკმაყოფილება და ორივე მხარისთვის სასურველი შედეგის მიღწევაა. ასეთ შემთხვევაში სწორედ მორიგებამ უნდა იკისროს მისი უმთავრესი – კონფლიქტის მოგვარების ფუნქცია, რაც უზურნველყოფს სამართლებრივ ურთიერთობათა სტაბილურ და თანმიმდევრულ განვითარებას.

²⁰ იხ. ცერცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 271–272. შემდგომი მითითებით: Heussen B., Die Auswahl des richtigen Verfahrens-ein Erfahrungsbericht, in: Haft F., von Schlieffen K., Handbuch Mediation, 2. Auflage, “Beck“, München, 2009, 221.

²¹ Katz A., The Effect of Frivolous Lawsuits on the Settlement of Litigation, Department of Economics and Law School, University of Michigan, Ann Arbor, MI 48109, USA, International Law Review of Law and Economics, 1990, 10 (3-27), 2.

²² Byrne R., Clancy Á., Flaherty P., Diop sa GH, Leane E., Ni Chaoimh G., Ni Dhrisceoil V., O’Grady J., O’Mahony C., Staunton C., Alternative Dispute Resolution, Consultation Paper, Law Reform, (LRC CP 50-2008) Copyright Law Reform Commission, 2008, ISSM 1393-3140, 13.

²³ ხუბუა გ., სამართლის თეორია, თბ., 2005, 60–61.

3. კომუნიკაცია

კონფლიქტის დარეგულირების და შესაბამისად, მორიგების აუცილებელი წინაპირობა კომუნიკაცია, კონტაქტის არსებობაა. კონტაქტის მუდმივობის შესანარჩუნებლად აუცილებელია სწორი კომუნიკაცია, მოლაპარაკებების პროცესის ინტენსიური წარმოება.²⁴ უპირველეს ყოვლისა, კომუნიკაცია მხარეთა შორის ურთიერთობის ფაქტობრივი მდგომარეობაა, რაც პირველხარისხოვანია, ვინიდან სათანადო ურთიერთობა ეხმარება კომუნიკაციის მხარეებს ორმხრივი მოტივაციის სათანადო გაგებაში, რაც მოლაპარაკების კარგ საწყისს ქმნის.²⁵ სათანადო ურთიერთობა მხარეთა მუდმივი კომუნიკაციაა, რომელიც აუცილებელია წარმართოს ისეთი ფორმით, რომ არ დაიკარგოს ის მცირედი შანსი, რომელმაც მხარე მორიგების გადაწყვეტილებამდე უნდა მიიყვანოს.²⁶ არავის ძალუძს მოლაპარაკების წარმოება აზრების გაცვლის ანუ კომუნიკაციის გარეშე.²⁷ კომუნიკაციის არსი²⁸ მოსაგვარებელი პრობლემიდან მომდინარეობს, თუმცა, მთავარია, საქმისწარმოების ყველა ეტაპზე არსებობდეს მხარეთა შორის კომუნიკაცია, რაც გახდება მორიგების საფუძველი, და პირიქით, კონტაქტის არარსებობა²⁹ ან სურვილის არქონა³⁰ გამორიცხავს მორიგების შესაძლებლობას. მხარეებს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეთ, რომ საქმის ამგვარად,³¹ ე.ი. კონტაქტის გარეშე წარმართვის შედეგი არცერთი მხარისთვის არ იქნება სასურველი და, შესაძლოა, მათ მეტი დაკარგონ.

ზოგადად, მეცნიერება კომუნიკაციას ხსნის როგორც ინფორმაციების, ფაქტების, შედეგების, აზრების, შეფასებების, მოლოდინისა და სურვილების ურთიერთგაცვლას.³² აუცილებელია, კომუნიკაცია ეფუძნებოდეს კეთილ ნებას, პასუხისმგებლობასა და დავის საგნისადმი სწორ დამოკიდებულებას. კომუნიკაცია – ეს არის წარმატებული სასამართლო სხდომის საფუძველი და სანინდარი.³³ სწორედ სასამართლო პროცესის ერთ-ერთი ძირითადი წინაპირობაა ის, რომ პროცესის მონაწილეებს ესმით რას ამბობენ და რისი თქმა სურთ მოსარჩეულებს, ადვოკატებს, მოსამართლეებს.³⁴ ერთმნიშვნელოვნად აღსანიშნავია, რომ სასამართლოში, წარმატებული კომუნიკაციის საფუძველია მოსამართლის განწყობა და დამოკიდებულება პროცესის თითოეული მონაწილისადმი, თუ როგორ წარსდგება მოსამართლე მხარეების

²⁴ მოლაპარაკებების წარმოების სტადია ცალკე განიხილება, თუმცა, ის, შესაძლოა, სამომრიგებლო მცდელობის ერთ-ერთ სახედ და შემადგენელ ნაწილად იქნეს მიჩნეული.

²⁵ იხ. *ლემპერერი ა.პ., კოლსონი ო.*, მოლაპარაკების მეთოდები, თბ., 2009, 86.

²⁶ კომუნიკაციის სახეები (ეტაპები). *Yong K. S., Travis H. P.*, Oral Communication, Skills, Choices and Consequences, Long Grove, Illion, 2012, 59.

²⁷ იხ. *ლემპერერი ა. პ., კოლსონი ო.*, მოლაპარაკების მეთოდები, თბ., 2009, 72.

²⁸ კომუნიკაცია ნიშნავს მოსმენისა და სიტყვის თქმის შერწყმას. იხ. *ლემპერერი ა. პ., კოლსონი ო.*, მოლაპარაკების მეთოდები, თბ., 2009, 72.

²⁹ იხ. *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 272. შემდგომი მითითებით: *Schreiber A.*, Obligatorische Beratung und Mediation, ein Verfahrensmodell für die außergerichtliche, Streitbeilegung im Rahmen des §15 EGZPO, “Dunker&Humboldt”, Berlin, 2007, 266.

³⁰ უმეტესად, სამომრიგებლო კონტაქტის სურვილი ჩნდება მხარეთა მიერ საქმის წარმოების პროცესში ობიექტური გარემოებების მათთვის არასასურველი მიმართულებით განვითარების უკვე მეტად რთულ ეტაპზე.

³¹ იგივე - მათთვის არასასურველი ფორმით.

³² *გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ.*, ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 8.

³³ *ჩაჩანიძე ე., ზოდელავა თ., გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ.*, კომუნიკაცია სასამართლოში, თბ., 2013, 8.

³⁴ *გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ.*, ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 8-9, 11.

წინაშე და, ასევე, როგორ იმოქმედებენ მხარეები მის მიმართ.³⁵ ამასთან, კომუნიკაცია ეფუძნება პატივისცემას. პატივისცემა, როგორც წესი, გამოიხატება მაშინ, როდესაც მოსამართლე მხარეს აძლევს სიტყვას, ეკითხება მოსაზრებებს და აგრძნობინებს გარკვეულ ნდობას და პატივისცემას,³⁶ რითაც მოსამართლემ უნდა შეძლოს ნაკლებად წარმატებული პროცესი დადებითისკენ შემოაბრუნოს.³⁷ კომუნიკაცია კომპლექსური პროცესია იმ ბევრი გამონკვეთით, რომელიც შესაძლებელია მოლაპარაკებებით დაიძლიოს.³⁸

4. სამომრიგებლო მცდელობები

მოსამართლეს კანონმდებლობით აქვს დაკისრებული განახორციელოს მორიგების გონივრული შეთავაზება. ის, თუ რა იგულისხმება მორიგების გონივრულ შეთავაზებად, ნორმატიულ დონეზე განმარტებული არ არის. ზედმინევენიტი ანალიზით, გონივრულობა შედეგობრივ შეთავაზებას გულისხმობს, როდესაც შეთავაზების შემდგომ სასურველი მიზანი მარტივად მიიღწევა

მორიგების გონივრული შეთავაზება მხოლოდ მორიგების თაობაზე აზრის გამოთქმით არ შემოიფარგლება. სამომრიგებლო მცდელობები აზრთა გაცვლას ემყარება. აზრთა გაცვლა მიმართული უნდა იყოს საერთო სასარგებლო მიზნისაკენ, რისთვისაც მხარეები კონცენტრირებულნი უნდა იყვნენ თანამშრომლობაზე (*parties must coordinate on cooperation*).³⁹ სხვაგვარად, მცდელობა რეალურ მოლაპარაკებებად ვერ გადაიქცევა. სამომრიგებლო მცდელობის დროს აუცილებელია, არსებულ სადავო ურთიერთობაში, მხარეებმა ერთგვარი „ოქროს შუალედი მოძებნონ“.⁴⁰ არსებითია მხარეების მიერ საკუთარი პოზიციების შეფერება, საქმის მსვლელობის გაანალიზება, მოსაზრებების თანხვედრა ან/და ურთიერთდახლოება.⁴¹

სამომრიგებლო მცდელობის ინიციატორად, ხშირად, საქმისწარმების „სუსტი პოზიციის“ მქონე მხარეს მიიჩნევენ. თუმცა, ეს მხოლოდ დაუსაბუთებელი ვარაუდია. არის შემთხვევები, როცა „მომგებიანი პოზიციის“ მქონე მხარე სათანადოდ აანალიზებს საქმის ვითარებას, მოგებისკენ მიმავალ გზებსა და საშუალებებს და თავად იღებს გადაწყვეტილებას მორიგების დაწყებაზე.⁴² ასევე მოსამართლე უფლებამოსილია, კანონით დადგენილი წესით, როგორც „მესამე პასიური მხარე“, ჩაერთოს მორიგების პროცესში კეთილი ნების და მასზე კანონით დაკისრებული ვალდებულების შესასრულებლად. მეტიც, როგორც წესი, სამომრიგებლო მცდელობის უკან მოსამართლის არანაკლებ შრომატევადი სამუშაო იგულისხმება, ვიდრე საქმისწარმოება.⁴³

³⁵ გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 8-9, 12.

³⁶ იქვე, 8-9, 12.

³⁷ იქვე, 12.

³⁸ Hames D. S., Negotiation, Clothing Disputes, and Making Team Decisions, University of Nevada, Las Vegas, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, 2012, 159.

³⁹ Nadler J., Rapport in Negotiation and Conflict Resolution, Marquette Law Review, 2003-2004, 877, შემდგომი მითითებით: Schelling Th. C., The Strategy of Conflict, 60, 1960.

⁴⁰ ცერცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 236-237, შემდგომი მითითებით: Berger K.P., Private Dispute Resolution in International Business, Negotiation, Mediation, Arbitration, Vol. 2, Case Study, “Kluwer Law International”, Alphen aan den Rijn, 200, 246.

⁴¹ გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 86.

⁴² იქვე, 52.

⁴³ Llevin A. L., Shuchman P., Yamnb C. M., Civil Procedure, Cases and Materials – Successor Edition, New York, 1992, 520-521.

მოსამართლემ მორიგების ეფექტური შეთავაზება უნდა წამოაყენოს, რაც დავის გადაწყვეტასა და მხარეებს შორის მოლაპარაკების პროცესის გაუმჯობესებას უნდა ემსახურებოდეს. მოსამართლე ვალდებულია მხარეებს მორიგების სხვადასხვა ვერსია შესთავაზოს, დაანახოს მათი პოზიციის სუსტი და ძლიერი მხარეები, დაარწმუნოს მორიგებით საქმის დასრულების უპირატესობაში.⁴⁴ ეფექტური შეთავაზების ფარგლებში, მოსამართლე უფლებამოსილია კონსულტაცია გაუწიოს მხარეებს, წინასწარ მიუთითოს დავის გადაწყვეტის შესაძლო შედეგებზე.⁴⁵ მოსამართლემ უნდა განუმარტოს მხარეებს საქმის არსი, მისი განვითარების რეალური პერსპექტივები და ამით დაეხმაროს მათ სწორი გადაწყვეტილების მიღებაში.⁴⁶ აღნიშნული სამოქალაქო სამართალწარმოებაში გარკვეულწილად ნოვაციაა და ხელს უწყობს მოსამართლისა და მხარეების უფრო უშუალო ურთიერთობას, მათ კანონით განსაზღვრულ ფარგლებში დაახლოებას. აღნიშნული, მოსამართლის მხრიდან, სამომრიგებლო მცდელობის ერთგვარი მხარდაჭერაა.⁴⁷ ამასთან, მოსამართლეები უნდა იკვლევდნენ და ავითარებდნენ სხვადასხვა მიდგომებს, უნარებს, კომპეტენციებს და შესაძლებლობებს საქმისწარმოების მორიგებით დასრულებისთვის. მოსამართლემ უნდა მისდოს მორიგების განსხვავებულ მეთოდებს იმისწდა მიხედვით, თუ როგორ აფასებს იგი საქმის ძირითად არსს, მხარეთა ადრინდელ და ახლანდელ ურთიერთობას და ა.შ.⁴⁸

მორიგების შეთავაზება და სამომრიგებლო მცდელობა არ გულისხმობს იძულებას. იქ, სადაც იძულებაა, არა თუ მოლაპარაკებების დაწყება, თვით მართლმსაჯულებაც არ განხორციელდება. მოსამართლეს იძულების არანაირი მექანიზმი არ გააჩნია და, მხარის თანხმობის გარეშე, მორიგება არ შედგება.⁴⁹ სამომრიგებლო მცდელობა შესაძლოა განვითარდეს ან მცდელობის სტადიაზევე გაჩერდეს. მხარეთა დაინტერესება, რომ დავა მორიგებით დასრულდეს, იმდენად უმნიშვნელოვანესი უნდა იყოს საქმისწარმოების პროცესისთვის, რომ აუცილებელი გახდეს საერთო ინტერესის მიღწევის ყველა გზისა და საშუალების მონახვა.⁵⁰ მითუმეტეს, რომ მორიგება გულისხმობს, ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებისა და პოზიციების შეჯერების შედეგად, საერთო სასარგებლო მიზნის მიღწევას.⁵¹

⁴⁴ გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 39.

⁴⁵ სსსკ-ის მუხლი 218-ე, ნაწილი მე-2.

⁴⁶ Cratsley J. C., Judges and Settlement, So Little Regulation with So Much at Stake, Judicial Mediation and Settlement, Dispute Resolution Magazine, Published by The American Bar Association Section of Dispute Resolution, Vol. 17, No.3, Magazine, Editor: Stewart C., Texas Christian UniversityFort Worth TX, Spring 2011, 5.

⁴⁷ იხ. გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 39.

⁴⁸ Llevin A. L., Shuchman P., Yamnb C. M., Civil Procedure, Cases and Materials, Successor Edition, New York, 1992, 521.

⁴⁹ იხ. ჭანტურია ლ., ბოელინგი ჰ., სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, 30. შეად. ცერცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 226.

⁵⁰ ეფექტური სამომრიგებლო პროცესი მოითხოვს, რომ დავის ყველა მხარემ იქონიოს ერთმანეთთან კომუნიკაცია საერთო ინტერესის მიღწევის/პოვნის მიზნით. Starnes H. E., Finman S. E., The Court's Role in Settlement Negotiations, Published in Family Advocate, American Bar Association, Vol. 37, No. 3, 2015, 30-35.

⁵¹ მხარეთა განსხვავებული ინტერესები ამცირებს მორიგების შესაძლებლობას. Korobkin R., Aspiration and Settlement, Cornell Law Review, Vol. 88:1, 2002, 8.

5. სამომრიგებლო მოლაპარაკებები

მორიგების არსებითი და უმნიშვნელოვანესი ეტაპი სამომრიგებლო მოლაპარაკების წარმოებაა.⁵² მოლაპარაკების პროცესის მიზანი მოლაპარაკების მხარეთა ინტერესების და მოთხოვნების დაკმაყოფილებაა.⁵³ მოლაპარაკების პროცესი თავად მოლაპარაკების მხარეებისთვის ყველაზე მისაღები, სამართლიანი და წარმატებული მექანიზმის მქონე პროცესია.⁵⁴

მორიგება, სასამართლო დავის საგანზე ხორციელდება. მოლაპარაკებები საპროცესო დავის ფარგლებში მიმდინარეობს და დავის საგანს ვერ გასცდება.⁵⁵ თუმცა, ზოგჯერ, მხარეები ცდილობენ მორიგების აქტში გაითვალისწინონ იმაზე მეტი, ვიდრე ეს დავის საგნითაა დადგენილი, რათა თავიდან აიცილონ შემდგომი გარ-თულელები.⁵⁶ შესაძლოა, დავა ერთ კონკრეტულ გარემოებას ეხებოდეს, ხოლო მასზე მორიგება, სხვა გარემოებისა და ობიექტზე შეთანხმების შედეგად დარეგულირდეს. ამდენად, ერთმანეთში არ უნდა იყოს აღრეული დავის საგანი, მასზე მორიგების მიზნით შეთანხმებული პირობები და მოლაპარაკების ფარგლები.

ის ფაქტი, რომ მოლაპარაკების პროცესში მხარეები შესაძლოა გასცდნენ დავის საგანს, საფრთხეს არ წარმოადგენს. პირიქით, მხარეების გახსნილობა და მათი მოსაზრებების მრავალფეროვანი გადმოცემა, სწორი სამომრიგებლო პირობების შემუშავების ერთგვარი წინაპირობაც კი შეიძლება იყოს. სასამართლოსმიერი მორიგების ერთ-ერთი უპირატესობა ისაა, რომ სასამართლო აკონტროლებს სამომრიგებლო მოლაპარაკებების პროცესს. მორიგების პროცესი არ არის მხოლოდ მხარეთა მიერ მანევრირებადი მოვლენა, რომელიც, მათი ნებისა და სურვილის მიხედვით გასცდება დავის რეგულირების მიზანს და საგანს. რაც შეეხება უშუალოდ სამომრიგებლო პირობების ფარგლებს, ის თავისთავად უნდა მოიცავდეს დავის საგანს იმ მიზეზშედეგობრივი კავშირიდან გამომდინარე, რომელიც კონფლიქტსა და მორიგებას გააჩნია. განსხვავებული მდგომარეობაა, როცა, შესაძლოა, სამომრიგებლო მოლაპარაკებებმა ვერ გაითვალისწინონ დავის საგანი მთლიანად. მოცემული შემთხვევა რეგულირდება საკანონმდებლო დონეზე, კერძოდ, პრინციპით, რაზეც მორიგება ვერ შედგა, განხილული უნდა იქნეს საერთო წესით.⁵⁷

უშუალოდ სამომრიგებლო მოლაპარაკებების შემუშავების პროცესში შესაძლოა მოსამართლეს ჩაერთოს, როგორც შუამავალი, კანონის მცოდნე, დამხარე პირი, რომელიც დაინტერესებულია, რომ დავა მორიგებით დასრულდეს. მოსამართლის, როგორც პროფესიონალის, ჩართულობა მოლაპარაკებების პროცესში აისახება მოლაპარაკებით მიღწეულ შედეგებზე.⁵⁸ ასეთი „ჩართვა“ არა მხოლოდ თავად სასამართლოს ინიციატივა, არამედ, უფრო ხშირად, მხარეებისა და, მათ შორის, ადვოკატების სურვილიცაა.⁵⁹ როცა მოსამართლე ერთვება მოლაპარაკებების პროცესში, როგორც წესი, ის უძღვება მოლაპარაკების კონფიდენციალურ პროცესს,

⁵² ვრცლად იხ. *ცვეტკოვ ვ. ლ.*, კონფლიქტის ფსიქოლოგია, თბ., 2015, 12.

⁵³ *Craver C. B., Alverson F. H.*, Effective Legal Negotiation and Settlement, George Washington University Law School, Washington D.C., 2010, 12.

⁵⁴ *Hollander -Blumoff R.*, Just Negotiation, Washington University Law Review, Vol.88, Issue 2, 2013, 414.

⁵⁵ სსკ-ის 248-ე მუხლი.

⁵⁶ მაგალითად, სირთულე, რომელიც მორიგების პირობების ნებაყოფლობით შესრულებასთან იქნება დაკავშირებული, როგორც ხელშემშლელი გარემოება.

⁵⁷ შეად. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 22 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: №ას-790-747-2015.

⁵⁸ *Hollander-Blumoff R.*, Just Negotiation, Washington University Law Review, Vol. 88, Issue 2, 2013, 420.

⁵⁹ „1979 წლის საფრანგეთში წერდნენ, რომ იურისტი (ადვოკატი) სიამოვნებას უნდა განიცდიდეს არა იმდენად პროცესის მოგების შემთხვევაში, რამდენადაც დავის შეთანხმებით დამთავრებაში“. იხ. *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 74, შემდგომი მითითებით: *Cohen J. H.*, Commercial Arbitration and the Law, „Appleton and company,“ New-York, London, 1918, 31-32 და შეად. იქვე, 169. შემდგომი მითითებით: *Greger R.*, Mediation und Justiz, in: *Greger R./ Unberath, Hannes (Hrsg.)*, Die Zukunft der Mediation in Deutschland, „Beck“ München, 2008, 95.

რა დროსაც მხარეებს მოეთხოვებათ იყვნენ სრულიად გულწრფელნი. მოსამართლეს შეუძლია მოსთხოვოს მხარეებს დაესწრონ მოსამართლის მიერ ორგანიზებულ სამომრიგებლო პროცესს (*settlement conference*).⁶⁰

მოლაპარაკებების სტრატეგიის ეფექტურად გამოყენება გადამწყვეტია დავის მოგვარების პროცესში.⁶¹ ადვოკატები⁶² ზოგჯერ ელოდებიან მოსამართლის ინიციატივას მორიგებაზე, ვიდრე თავად მიმართავენ სტრატეგიულ მოლაპარაკებების პროცესს. ადვოკატების უმეტესობა იზიარებს იმ აზრს, რომ მოსამართლის ჩართულობა მოლაპარაკებების პროცესში ადასტურებს შეთანხმების მიღწევის პერსპექტივას, მაშინაც კი, როცა ამაზე თხოვნით მხარეებს მისთვის არ მიუმართავთ.⁶³

მოლაპარაკების პროცესში უაღესად დიდი მნიშვნელობა აქვს მოსამართლის მხრიდან გამოყენებულ მოლაპარაკების ხელოვნებას. მოლაპარაკების პროცესი უნდა ეფუძნებოდეს ფრთხილ ურთიერთობას, თავისუფალ (ნათელ) კომუნიკაციას, გამიზნულ (მიზანდასახულ) პერსპექტივას. წარმატებული სამომრიგებლო მოლაპარაკება ორმხრივ დათმობას ეფუძნება და, ასევე, ორმხრივი სარგებლის მიღებას ისახავს მიზნად.⁶⁴

6. სამომრიგებლო წინადადებები

6.1. სამომრიგებლო წინადადებების ჩამოყალიბება

სახელშეკრულებო სამართლის მთავარი პრინციპია ხელშეკრულების თავისუფლება. კერძოდ, „კერძო სამართლის სუბიექტებს შეუძლიათ კანონის ფარგლებში თავისუფალად დადონ ხელშეკრულებები და განსაზღვრონ ამ ხელშეკრულებათა შინაარსი. მათ შეუძლიათ დადონ ისეთი ხელშეკრულებებიც, რომლებიც კანონით გათვალისწინებული არ არის, მაგრამ არ ეწინააღმდეგება მას“.⁶⁵ ხელშეკრულების თავისუფლების პრინციპი ორ ქვეტიპს მოიცავს. პირველი – თავისუფალ და დემოკრატიულ საზოგადოებაში ნებისმიერ პირს აქვს უფლება დადოს ხელშეკრულება ან თავი შეიკავოს ხელშეკრულების დადებისგან; მეორე – ხელშეკრულების მხარეებს თავისუფლად შეუძლიათ გადაწყვიტონ, როგორი სახის ხელშეკრულების დადება სურთ და რა უნდა იყოს ამ ხელშეკრულების შინაარსი, ე. ი. თავად „მოიგონონ“ მათი ურთიერთობის, ვალდებულებებისა და უფლებების ყველაზე უკეთ ამსახველი ხელშეკრულება.⁶⁶ თავისი არსით, მორიგება არსებული სამართალურთიერთობის ახლებური მონესრიგებაა და, უპირველესად, მიზნად ისახავს უთანხმოებისა და მხარეთა შორის გაუგებრობის აღმოფხვრას, რაც, საბოლოოდ, სასამართლო წესით არსებული დავის მონესრიგებას ემსახურება. „სამართალურთიერთობის ამგვარი ფორმირება სხვა არაფერია, თუ არა სახელშეკრულებო თავისუფლების ერთ-ერთი გამოვლინება, როცა მხარეები შეზღუდულნი არ არიან,

⁶⁰ *Sourdin T.*, Five Reasons Why Judges should Conduct Settlement Conferences, Australia Centre for Justice Inovacion (ACJI), Monash University Law Review, 2011, 148-152.

⁶¹ *Dye T.A.*, Winning The Settlement – Keys to Negotiation Strategy, ABA Section of Litigation, Corporate Counsel CLE Seminar, February 11-14, 2010, 9.

⁶² იურისტი, რომელსაც შეუძლია მოხერხებული მოლაპარაკებების წარმოების შედეგად თავიდან აიცილოს სახელშეკრულებო დავები, ჯერ კიდევ მათ წარმოშობამდე, უფრო მეტად ღირებულ საქმეს აკეთებს ვიდრე ეს საქმის წარმოების მოგებაა. *Ayres I., Speidel R. E.*, Studies in Contract Law, USA, 2008, 1096.

⁶³ *Llevin A. L., Shuchman P., Yamnb C. M.*, Civil Procedure, Cases and Materials, Successor Ed., New York, 1992, 549.

⁶⁴ *Tanford J.A.*, Basics of Negotiation, Indiana University School of Law, 2001, 1, <<http://www.law.indiana.edu/instruction/tanford/web/archive/Negotiation.html>>, [01.07.2017].

⁶⁵ სსკ-ის მუხლი 319-ე, პირველი ნაწილი.

⁶⁶ იხ. *სვანაძე გ., ძლიერიშვილი ზ., ცერცვაძე გ., რობაქიძე ი., ცერცვაძე ლ., ჯანაშია ლ.*, სახელშეკრულებო სამართალი, თბ., 2014, 102.

ერთი სამართალურთიერთობის ფარგლებში მოდიფიცირება გაუკეთონ იმ პირობებს, რომლებიც მათი აზრით, გაუგებრობასა და უთანხმოებას იწვევს“.⁶⁷

სამომრიგებლო წინადადებები ხელშეკრულების პირობებია. მათი შემუშავებისა და მორიგების აქტში გათვალისწინებისას მოქმედებს ხელშეკრულების შინაარსის თავისუფლების პრინციპი. სამომრიგებლო წინადადებების ჩამოყალიბებისას აუცილებელია თითოეულმა მხარემ სწორად და მკაფიოდ გამოხატოს საკუთარი პოზიცია, გაანალიზოს დავის არსი, სასურველი შედეგი, ასევე, ის სიკეთე, რომლის დათმობაც მას მოუწევს.⁶⁸ თუმცა, მოცემულ შემთხვევაში, გასათვალისწინებელია, რომ ნებსემიერი წინადადება თუ პირობა მიმართული უნდა იყოს დავის საგნის თაობაზე არსებული კონფლიქტის მოგვარებისკენ. სამომრიგებლო წინადადებები, უპირველესად, უნდა იყოს სამართლიანი,⁶⁹ არ ეწინააღმდეგებოდეს კანონს, არეგულირებდეს ურთიერთობებს, იყოს შუალედური რგოლი საქმის გარემოებებისთვის და, რაც მთავარია, ემსახურებოდეს დავის ორივე მხარისათვის სასარგებლო ფორმით და შედეგით დასრულებას. მორიგებასთან დაკავშირებული სამომრიგებლო წინადადებები უნდა ეყრდნობოდეს ისეთ კრიტერიუმებს, რომლებიც დამოკიდებულია არა მხარის პირად ნება-სურვილზე, არამედ ორმხრივი სარგებლის მომტან ობიექტურ კრიტერიუმებზე. ამისთვის, აუცილებელია მოიძებნოს სამართლიანი, ეფექტური, გონივრული, პროფესიონალური, საქმიანი და სტაბილური გამოსავალი.⁷⁰ მიუხედავად იმისა, რომ მორიგება დისპოზიციურობის პრინციპის გამოვლინებაა და ითვალისწინებს მხარეთა ნების თავისუფლებას, „მორიგების გზით დაუშვებელია ისეთ პირობებზე შეთანხმება, რომელიც თავისი არსით იძულებით არის განპირობებული ან მესამე პირების უფლებებს ლახავს“.⁷¹

მორიგება ყოველთვის სწორად ჩამოყალიბებული სამომრიგებლო წინადადებებით ვერ წარმართება. შესაძლოა, გარკვეულ ეტაპზე, მხარეთა მიერ სამომრიგებლო წინადადებების შემუშავების პროცესი ჩიხში შევიდეს. მიუხედავად ამისა, სასამართლოს მხრიდან არსებული მოთხოვნა, მხარეებმა შეიმუშაონ და სასამართლოს წარუდგინონ სამომრიგებლო წინადადებები, სრულიად მიზანშეწონილი და მართებულია. ასევე მიზანშეწონილია, მხარეების მიერ ჩარჩო-ხელშეკრულების წინასწარი მომზადება,⁷² რაც ხელს უწყობს მსჯელობის კონცენტრირებულად წარმართვას, იმ საკითხების გამოვლენას, რომლებიც სხვაგვარად შეიძლებოდა მხედველობიდან ყოფილიყო გამორჩენილი.⁷³

⁶⁷ იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 05 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე: №2ბ/1084-13.

⁶⁸ ქონებრივ (ფულად) დავებში სამომრიგებლო წინადადებები შესაძლოა ითვალისწინებდეს ყველაზე მოხერხებული გადახდის გრაფიკს, რაც, მაგ. საკრედიტო ურთიერთობებში უმთავრესია. ამ დროს აუცილებელია მორიგების პირობები საქმის არსთან ახლოს იდგეს და საქმის გარემოებებიდან გამომდინარეობდეს. იხ. და შეად. *Martin J. W., Drafting the Contract or Settlement Agreement That says out of Court, The Breatf, 2003, 50.*

⁶⁹ თუ შედეგი არ არის სამართლიანი, მხარეები მას არ დაეთანხმებიან, ხოლო თუ მხარეები დაეთანხმნენ, ამდენად, შედეგი სამართლიანია. (*If an Outcome is not Fair, Parties will not Agree, but if Parties Have Agreed, the Outcome Must be Fair*). *Hollander - Blumoff R., Just Negotiation, Washington University Law Review, Vol. 88, Issue 2, 2013, 408, შემდგომი მითითებით: Fiss O.M., Against Settlement, 93 Yale L.J. 1073, 1075, 1984, Making More of Alternative Dispute Resolution, Summary, Acas Policy Discussion Papers, № 1, 2005, 3.*

⁷⁰ იხ. *გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 95.*

⁷¹ იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 05 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე: №2ბ/1084-13.

⁷² *ჭეჭელაშვილი ზ., სახელშეკრულებო სამართალი, თბ., 2014, 33. მედიაციის წარმოების ჩარჩო და შუალედური შეთანხმება. შეად. ცური მ., მედიაციის შეთანხმების აქტის შედგენის ხელოვნება, სახელმძღვანელო ინსტრუქციები, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა, თსუ, „წელიწადეული“, თბ., 2012, 225-227.*

⁷³ *გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 92.*

6.2. პირობითი სამომრიგებლო წინადადებები

მხარის მიერ წარმოდგენილი სამომრიგებლო წინადადებების (სამომრიგებლო პირობების) მკაფიოობა გულისხმობს მის ერთმნიშვნელოვან და აშკარა ხასიათს, რომელიც იმთავითვე იძლევა იმის საფუძველს, რომ სასამართლოს მიერ მისი დამტკიცების შემდგომ პირობების შესრულება შესაძლებელი იქნება. აღნიშნული დღის წესრიგში აყენებს საკითხს და პარალელს ავლებს პირობით გარიგებებთან მიმართებით. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომში – სსკ) 90-ე მუხლის თანახმად, „პირობითად ითვლება გარიგება, როდესაც იგი დამოკიდებულია სამომავლო და უცნობ მოვლენაზე იმით, რომ ან გარიგების შესრულების გადადება ხდება მის დადგომამდე, ანდა გარიგების შეწყვეტა – ამ მოვლენის დადგომისთანავე“.

„მორიგება შეიძლება დაიდოს ნეგატიური ან პოზიტიური პირობის დათქმით, რომ რაიმე მოვლენა განსაზღვრულ ვადაში დადგება ან არდადგება (პირობითი გარიგება)“.⁷⁴ იმ შემთხვევაში, თუ სამომრიგებლო წინადადებად წამოყენებული იქნება არა კონკრეტული წინადადება, არამედ პირობა, რომელიც დამოკიდებულია სამომავლო და უცნობ მოვლენაზე, ის ვერ გახდება მორიგებით საქმისწარმოების შეწყვეტის საფუძველი, რასაც პირობითი გარიგების სამართლებრივი ბუნება განაპირობებს.⁷⁵ კერძოდ, მართალია, პირობითი გარიგება თავიდანვე ითვლება დადებულად, მაგრამ მას სამართლებრივი ძალა არ აქვს პირობის დადგომამდე. თუ პირობა არ დადგა, გარიგება ვერც ვერასოდეს შეიძენს სამართლებრივ ძალას.⁷⁶

გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მე-4 კარი (პირობა. ვადის განსაზღვრა) ადგენს, რომ „პირობის დადგენით გარიგების სამართლებრივი შედეგები დამოკიდებული ხდება სამომავლო უცნობ მოვლენაზე, ხოლო ვადის განსაზღვრის შემთხვევაში (§163), პირიქით, სამომავლო ცნობილი მოვლენა განმსაზღვრელია სამართლებრივი შედეგის დადგომის ან გაუქმებისთვის. გადადების, ანუ სუსპენზიური პირობა სამომავლო მოვლენას უკავშირებს სამართლებრივი შედეგის დადგომას, ხოლო გაუქმების ანუ რეზოლუციური პირობა კი მათ შემდგომ არსებობას.“⁷⁷ კოდექსი აქვე განმარტავს, რომ მხედველობაშია მისაღები ზოგიერთი გარიგების პირობით დადების დაუშვებლობა. ცალკეულ შემთხვევებში დაშვებულია ე.წ. პოტესტატიური პირობები, როცა პირობის დადგომა დამოკიდებულია ერთ-ერთი მონაწილის ნებაზე (§199 ველი 1, §2065 ველი 1).⁷⁸

მორიგების, როგორც პირობითი გარიგების, მნიშვნელობა ეწინააღმდეგება მორიგების არსს და მიზანს – შეწყვიტოს კონკრეტული სამართლებრივი დავა. ის, ასევე, ეწინააღმდეგება ფაქტს, რომელიც სამოქალაქო საქმისწარმოების შეწყვეტას დამოკიდებულს ხდის გარკვეულ პირობაზე. ამდენად, იმისთვის, რომ მორიგება გახდეს საქმისწარმოების შეწყვეტის საფუძველი, მას საფუძვლად უნდა ედოს კონკრეტული, ერთმნიშვნელოვნად განსაზღვრული და უპირობო სამომრიგებლო წინადადებების ერთობლიობა.⁷⁹

⁷⁴ თოთლაძე ლ., გაბრიჩიძე გ., თუმანიშვილი გ., ტურავა პ., ჩაჩანიძე ე., განმარტებითი იურიდიული ლექსიკონი, თბ., 2012, 296.

⁷⁵ „საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ არ არის წარმოდგენილი მორიგების კონკრეტული პირობა, რის გამოც მოცემული საქმის მორიგებით დამთავრების თაობაზე მოთხოვნა არ უნდა დაკმაყოფილდეს“. იხ. ნაჭყებია ა., ადმინისტრაციულსამართლებრივი ნორმების განმარტებები უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაში (2005-2014), თბ., 2015, 364. იხ. საქმე №ბს-1369-1308(კ-10), 21.04.2010.

⁷⁶ ჭეჭელაშვილი ზ., სახელმეკრულებო სამართალი, თბ., 2014, 53-54.

⁷⁷ კროპოლერი ი., გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი, მე-13 გადამუშავებული გამოცემა, თბ., 2014, 77.

⁷⁸ იქვე.

⁷⁹ მხარეები ვერ დატოვებენ ღიად სამომრიგებლო წინადადებებს, იმ პირობით, რომ დეტალური დებულებები, მხარის ან მესამე პირის მიერ, მოგვიანებით დაზუსტდება. შეად. ჭეჭელაშვილი ზ., სახელმეკრულებო სამართალი, თბ., 2014, 74.

პირობადებული სამომრიგებლო წინადადებისგან განსახვადება მორიგების აქტით გათვალისწინებული პირობების შესრულების გადავადება დროის გარკვეული პერიოდით.⁸⁰ აღნიშნული, თავის მხრივ, უნდა განსხვავდეს სარჩელის ცნობის ანუ მოპასუხის მიერ სარჩელის დაკმაყოფილების, აღსრულების გადავადებისგან.⁸¹ სარჩელის აღიარების საფუძველზე შესასრულებელი მოქმედების აღსრულების გადავადება გარკვეული დროით, მორიგება არ არის. მორიგება არის არა აღიარება, არამედ ურთიერთდათმობით შეთანხმებული მხარეთა პირობები, რომელთა შესრულებაც, შესაძლოა, განისაზღვროს გარკვეული დროით. მხარეთა შეთანხმება, რომ მორიგების აქტით გათვალისწინებული პირობა შესრულდება კონკრეტული თარიღიდან ან კონკრეტული თარიღისთვის, პირიქით, მეტი გარანტიის მომცემია, რომ მორიგება აღსრულდება ნებაყოფლობით, დათქმულ დროს, ადგილას და პირობით, როგორც ეს ჩვეულებრივ სახელშეკრულებო ურთიერთობას სამართლებრივად სჩვევია.⁸²

6.3. სამომრიგებლო წინადადებების უზრუნველყოფა

მორიგების მხარეებს, სამომრიგებლო წინადადებების შემუშავებისას, შეუძლიათ, რომ სამომრიგებლო პირობების შესრულება განამტკიცონ კანონით გათვალისწინებული უზრუნველყოფის საშუალებებით.⁸³ სსკ ითვალისწინებს მოთხოვნის უზრუნველყოფის საშუალებებს, რომელთა შორისაა იპოთეკა, როგორც მოთხოვნის უზრუნველყოფის ყველაზე გავრცელებული და აქტუალური საშუალება. სსკ-ის თანახმად, იპოთეკით შესაძლებელია უზრუნველყოფილ იქნეს ნებისმიერი შინაარსის ვალდებულება. თუმცა, „ფინანსურ ურთიერთობებში გავრცელებულია იპოთეკის, ფულადი ვალდებულებების უზრუნველყოფის საშუალების სახით გამოყენების შემთხვევები“.⁸⁴ იპოთეკით შესაძლოა უზრუნველყოფილი იყოს როგორც სახელშეკრულებო, ისე კანონისმიერი მოთხოვნები. იპოთეკა ასევე შეიძლება გამოყენებულ იქნეს პირობით და სამომავლო მოთხოვნებთან მიმართებით, თუკი მათი განსაზღვრა იპოთეკის დადგენის მომენტისათვის შესაძლებელია.⁸⁵

აღსანიშნავია, რომ იპოთეკის უფლება წარმოიშობა საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის მომენტიდან. იპოთეკის, როგორც აქცესორული უფლების არსებობის და რეგისტრაციის საფუძველს ძირითადი ვალდებულება წარმოადგენს. სასამართლოში მხარეთა მორიგების შემთხვევაში, მხარეებს შეუძლიათ სამომრიგებლო პირობები უზრუნველყონ იპოთეკით, რა დროსაც იპოთეკის უფლების წარმოშობის და რეგისტრაციის მოთხოვნის საფუძველი იქნება სამომრიგებლო პირობა, როგორც ძირითადი ვალდებულება. ამასთან, ვინიდან სამომრიგებლო პირობა აისახება მორიგების აქტში, ხოლო მორიგების აქტი - სასამართლო განჩინებაში საქმისწარმოების შეწყვეტის შესახებ, ასეთ შემთხვევაში, საჯარო რეესტრს წარედგინება მორიგების დამტკიცების შესახებ განჩინება, როგორც იპოთეკის წარმოშობისა და რეგისტრაციის საფუძველი.

⁸⁰ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 29 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე: №2ბ/4936-14.

⁸¹ ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესის საკითხები საქართველოს სასამართლოების პრაქტიკაში, ნაწილი I, თბ., 2002, 115.

⁸² სსკ-ის 361-ე მუხლი.

⁸³ მოვალე მხარემ აღიარა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მიმართ არსებული დავალიანება და იკისრა ვალდებულება დაეფარა შეთანხმებული გრაფიკის შესაბამისად. ამავე მორიგების აქტის თანახმად, დავალიანების დაფარვა უზრუნველყოფილი იყო მოვალე მხარის საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონებით. ვრცლად იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 06 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე: №2ბ/3275-15.

⁸⁴ შოთაძე თ., იპოთეკა, როგორ საბანკო კრედიტის უზრუნველყოფის საშუალება, თბ., 2012, 90, შემდგომი მითითებით: *Erp J.H.M., Personal and Real Security, Elgar Encyclopedia of Comparative Law., Cheltenham J.M.S, Elgar, 2006, 517* და შემდგომნი.

⁸⁵ შოთაძე თ., სანივთო სამართალი, თბ., 2014, 356.

მხარეთა შორის შეთანხმებული მორიგების პირობის შეუსრულებლობა, თავის მხრივ, შესაძლოა, პირდაპირ გათვალისწინებული წესით, უზრუნველყოფილი იყოს სხვა მოქმედების შესრულებით. მაგალითად, სადავო ქონების საკუთრებაში გადაცემით, რაც მორიგების პირობის შესრულების უზრუნველყოფის დამატებით საშუალებას წარმოადგენს. იპოთეკის მსგავსად, გირავნობაც შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს მორიგების პირობის უზრუნველყოფის საშუალებად. გირავნობის უფლებაც აქცესორულ უფლებათა რიცხვს მიეკუთვნება და ის მჭიდროდაა დაკავშირებული უზრუნველყოფილ მოთხოვნასთან.⁸⁶ რაც შეეხება თავდებობას, თავდებობა მოთხოვნის უზრუნველყოფის პიროვნული საშუალებაა. ის ფორმდება შესაბამისი ხელშეკრულებით (განცხადებით) და მისი ძირითადი სუბიექტი თავმდეები და კრედიტორია. „თავდები ის პირია, რომელიც სხვა პირის კრედიტორის წინაშე კისრულობს პასუხისმგებლობას მოვალესთან ერთად შეასრულოს ის ვალდებულება, რომლის მოთხოვნის უფლებაც კრედიტორს გააჩნია“.⁸⁷ თავდებობის ხელშეკრულებით ხდება უკვე არსებული რეალური ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფა. კანონი არ განსაზღვრავს მისი გამოყენების სფეროს. თავდებობით შესაძლებელია უზრუნველყოფილ იქნეს ნებისმიერი ვალდებულება, მათ შორის, სამომავლო და პირობითი ვალდებულებებიც, განსაკუთრებით კი - გადადების პირობით წარმოშობილი ვალდებულებები.⁸⁸ მაგრამ, თავდებობა, როგორც არსებული ვალდებულების მესამე პირის მონაწილეობით შესრულების სამართლებრივი უზრუნველყოფის მდგომარეობა, ვერ იქნება გამოყენებული მორიგების პირობების უზრუნველყოფის საშუალებად.⁸⁹ ამ ფაქტს ის გარემოება განაპირობებს, რომ თავდები არ არის სასამართლოში მიმდინარე საქმის (რომელზეც მორიგება უნდა შედგეს) წარმოების მხარე. მის მიერ გამოხატული ნება - დამოუკიდებელი განცხადება თავდებობის შესახებ, მესამე პირის ნებაა. მორიგების აქტი კი დგება მოდავე მხარეებს შორის. ისინი მორიგების დამტკიცების თაობაზე განჩინების მხარეები არიან. შესაბამისად, თავდები, როგორც გარეშე მესამე პირი აღნიშნული განჩინების მხარე ვერ გახდება.

7. კომპრომისის მიღწევა

„მოლაპარაკების დაწყებისა და თითოეული საკითხის შესაბამისი შესაძლებლობა – სტანდარტის განხილვის შემდეგ, სასურველია, კონსენსუსის მიღწევა, რომელიც მოლაპარაკებისას გაკეთებულ დასკვნებს ეფუძნება და, შეძლებისდაგვარად, ორივე მხარის ინტერესებს გამოხატავს“.⁹⁰ კომპრომისი ხშირად სპონტანური ხასიათისაა და ერთ კონკრეტულ მიზანს ემსახურება – თავიდან იქნეს აცილებული ვალდებულების შეუსრულებლობა და მასთან დაკავშირებული შემდგომი სამართლებრივი დავები. კონკრეტულ შემთხვევაში, შეთანხმების ანუ კომპრომისის მიღწევის საფუძველი ვალდებულების შესრულების შეუძლებლობა შეიძლება იყოს.⁹¹

⁸⁶ შოთაძე თ., სანივთო სამართალი, თბ., 2014, 377–378.

⁸⁷ შენგელია რ., ჭანტურია ლ., ზოიძე ბ., ნინიძე თ., ხეცურიანი ჯ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მე-4, ტომი II, თბ., 2001, 228.

⁸⁸ იქვე, 229.

⁸⁹ „დაუშვებელია მორიგებით მესამე პირისთვის რაიმე ვალდებულების დაწესება. მორიგება შეიძლება შეეხოს მესამე პირს, თუმცა, იმგვარ კონტექსტში, რომ მორიგების მხარემ მორიგების გზით მესამე პირის მიმართ მოთხოვნის უფლებაზე თქვას უარი (pactum de non pedendo)“. იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 05 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე: №2ბ/1084-13. შემდგომი მითითებით: Münchener Kommentar zum BGB, Habersack, BGB §779, 6. Auflage 2013.

⁹⁰ გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 92.

⁹¹ იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 05 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე: №2ბ/1084-13.

მორიგება ეყრდნობა მხარეებს შორის ერთგვარ ადამიანურ და სამართლებრივ ბალანსს. აღნიშნულმა ბალანსმა საქმისწარმოების გარკვეულ ეტაპზე ინტერესთა შეჯერების წინაპირობა უნდა მისცეს მხარეებს, რაც გახდება ერთგვარი საფუძველი იმისა, რომ საქმისწარმოება მორიგებით დასრულდეს. უშუალოდ დისპოზიციურობის პრინციპით გამყარებული მხარეთა შესაძლებლობა, საქმისწარმოება მორიგებით დაამთავრონ, გულისხმობს მორიგებისას მხარეებს შორის კომპრომისს,⁹² რაც მორიგების პირობების სახით დეტალურად აისახება მორიგების აქტში და, ასეთი პირობების კანონთან შესაბამისობისას, მტკიცდება ასევე მორიგების აქტით.⁹³

კომპრომისის⁹⁴ მიღწევის საშუალებები: სიტუაციის განმუხტვა, ყურადღების გამახვილება დავის სამომავლო მოგვარებაზე, საერთო ინტერესებზე ფრთხილად საუბარი,⁹⁵ აქცენტირება შესაძლო და არა გარდაუვალ შედეგებზე. გარდაუვალი შედეგი ცნობილი ხდება მაშინ, როცა სასამართლო გადის სათათბირო ოთახში და იღებს საბოლოო გადაწყვეტილებას.⁹⁶

მორიგების დროს ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმ გარემოებაზე, რომ, ვინც უარს ამბობს მორიგებაზე, ის, ფაქტობრივად, რისკავს, რადგან, როგორც გადაწყვეტილებას მიიღებს სასამართლო საქმის განხილვის შედეგად, წინასწარ თვით სასამართლოსთვისაც უცნობია. დასაშვებია, სასამართლომ შესაძლო შედეგებზე მიუთითოს, თუმცა, შესაძლო შედეგი მხარეებმა ისე არ უნდა მიიღონ, რომ მათ დავა უკვე გადაწყვეტილად ჩათვალონ. შესაძლო შედეგებზე მიუთითებისას სასამართლომ უნდა მიუთითოს კანონზე, პრაქტიკაზე, იურისტთა და საზოგადოების აზრზე, მაგრამ, ამასთან, უნდა აღნიშნოს, რომ ყოველივე ეს შეიძლება შეიცვალოს საქმისადმი მხარეთა და-მოკიდებულების შედეგად.⁹⁷ თუ დავის ძირითად საკითხებზე მოლაპარაკებები შეფერხდება, მაშინ შესაძლებელი იქნება მხარეები შეთანხმდნენ დავის საპროცესო წესით გადაწყვეტაზე.⁹⁸

8. მორიგების დამოუკიდებელი პროცესის აქცესორული ბუნება

მორიგება, როგორც სამოქალაქო საქმისწარმოების შეწყვეტის საფუძველი ფუნქციონირებად-კარგული სამართლებრივი მოვლენა იქნება, თუ ის არ მოექცევა სამოქალაქო საქმისწარმოების ქრილში. ამდენად, მას შემდეგ, რაც მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი სასამართლოში არსებული დავის სამართლებრივად შეწყვეტის საფუძველად იქცევა, მორიგება საქმისწარმოების პროცესის შემადგენელი ნაწილი ხდება. ეს გარემოება მორიგების დამოუკიდებელი პროცესის აქცესორულ ბუნებაზე მიუთითებს. მორიგების დამოუკიდებელი პროცესის სამოქალაქო საქმისწარმოების შემადგენელ ნაწილად განხილვას საფუძველად უდევს მორიგების მიზანი - მორიგებით საქმისწარმოების შეწყვეტა.

სამოქალაქო საპროცესო სამართალი სამართლის ერთიანი სისტემის განუყოფელი ნაწილია და, აქედან გამომდინარე, წარმოუდგენელია მას კავშირი არ ჰქონდეს ამ სისტემის სხვა

⁹² ცალმხრივი კომპრომისი. იხ. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 05 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე: №28/1084-13.

⁹³ ნაჭყებია ა., სამოქალაქოსამართლებრივი ნორმების განმარტებები უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაში (2000-2013), თბ., 2014, 494. იხ. საქმე №ას-792-1079-09, 09.11.2009.

⁹⁴ „კომპრომისის სტრატეგია“ რესურსების გადანაწილების თანაბარ გაყოფას გულისხმობს. ერთი მოდავე მხარის დათმობა, მეორე მოდავე მხარის დათმობის ტოლფასი უნდა იყოს. ამ სტრატეგიის ძირითადი პრინციპია „რაიმე რომ მივიღოთ, მაშინ ყოველმა ჩვენგანმა რაღაცა უნდა დათმოს“. ვრცლად იხ. ჯორბენაძე რ., მედიაცია, თბ., 2012, 12.

⁹⁵ გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 25.

⁹⁶ იქვე, 35.

⁹⁷ იქვე.

⁹⁸ *Merrills J. G., International Dispute Settlement, New York, 2005, 12.*

დარგებთან. ყველაზე მეტად კავშირი და ურთიერთდამოკიდებულება მას სამოქალაქო მატერიალურ სამართალთან აქვს, ვინაიდან სწორედ მატერიალური სამართალით მონესრიგებული ურთიერთობებიდან წარმოშობილი დავების განხილვის წესს განსაზღვრავს საპროცესო სამართალი. დამოკიდებულება მატერიალურ და პროცესუალურ სამართალს შორის არის ფორმისა (მატერიალური სამართალი) და შინაარსის (პროცესუალური სამართალი) დამოკიდებულება.⁹⁹ ამდენად, სამოქალაქო საპროცესო სამართლის არსებობის მიზანი მატერიალური სამართალით მონესრიგებული ურთიერთობების განხორციელების სამართლებრივი უზრუნველყოფაა.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, საპროცესო სამართალი ემსახურება მატერიალური სამართალით მონესრიგებული ურთიერთობების რეგულირებას და განხორციელებას. მორიგებასთან დაკავშირებით, ასეთი სახის „სამსახური“ ორმხრივია. მატერიალური სამართალით გათვალისწინებული მორიგება ემსახურება საპროცესო სამართალს, ვინაიდან საქმისწარმოების შეწყვეტის საფუძველია, ხოლო საპროცესო სამართალი ემსახურება მატერიალური სამართლის განხორციელებას ანუ სადავო ურთიერთობის რეგულირებას.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (შემდგომში – სსკ) XXIX თავი ითვალისწინებს საქმისწარმოების დამთავრებას გადაწყვეტილების გამოტანის გარეშე, სადაც საქმისწარმოების შეწყვეტა და სარჩელის განუხილველად დატოვება მოიაზრება. სამოქალაქო საქმისწარმოების შეწყვეტის ერთ-ერთი სამართლებრივი საშუალება მორიგებაა. მორიგების, როგორც სამოქალაქო საქმისწარმოების დამთავრების სამართლებრივი განხორციელება, საქმისწარმოების პროცესზეა დამოკიდებული და მის გარეშე არ არსებობს.¹⁰⁰

მორიგებას, ერთი მხრივ, ვალდებულებითსამართლებრივი ხასიათი აქვს და ზემოთხსენებული მსჯელობით ის მატერიალური სამართლის შემადგენელი ნაწილია. მეორე მხრივ, მორიგება საპროცესო მოქმედებაა, რომელიც საქმისწარმოების შეწყვეტის საფუძველია და ის საპროცესო სამართლის შემადგენელი ნაწილია. საპროცესო სამართლის შემადგენელი ნაწილის სახით მორიგების, როგორც დამოუკიდებელი პროცესის ფორმა, აქცესორულ ხასიათში ვლინდება.

სსკ-ის 153-ე მუხლი განსაზღვრავს აქცესორული და შეზღუდული უფლებების შინაარსს და ადგენს, რომ „აქცესორულია უფლება, რომელიც ისეა დაკავშირებული სხვა უფლებასთან, რომ მის გარეშე არ შეიძლება არსებობდეს“.¹⁰¹ მორიგების, როგორც მატერიალური სამართლის მოვლენის მიზანი სადავო ურთიერთობის მოგვარებაა. მორიგების, როგორც საპროცესო მოქმედების მიზანიც იგივეა, თუმცა, უფრო მეტი სიზუსტით აქ მორიგება მიზნად ისახავს სამოქალაქო საქმისწარმოებით განსახილველი დავის მოგვარებას. აღნიშნული მიზნის განხორციელების სამართლებრივი ფორმა მხარეთა ნების შეთანხმებაა. თუმცა, დამოუკიდებლად არსებული ნება ვერ უზრუნველყოფს სასამართლოში არსებული დავის მონესრიგებას. ამისთვის, არსებობს საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი წესი, რომ მორიგება, როგორც საპროცესო მოქმედება, სამოქალაქო საქმისწარმოების დასრულების (შეწყვეტის) საფუძველი, საშუალებაა.

მორიგების აქცესორულ ბუნებას ის გარემოებაც განაპირობებს, რომ მორიგებისათვის აუცილებელია ობიექტი ანუ საგანი, რომელზეც მორიგება უნდა განხორციელდეს.¹⁰² მორიგე-

⁹⁹ ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, ნაწილი I, თბ., 2014, 66. შეად. კობახიძე ა., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2003, 9.

¹⁰⁰ აღსანიშნავია, რომ საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობა მხოლოდ სასამართლოს მიერ მორიგებას აღიარებს, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს მორიგებისა და საქმისწარმოების ურთიერთკავშირის განუყოფლობას.

¹⁰¹ სსკ-ის მუხლი 153-ე, ნაწილი პირველი.

¹⁰² შეად. ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, ნაწილი I, თბ., 2014, 59–60.

ბის ობიექტი სასარჩელო მოთხოვნით გათვალისწინებული დავაა. მორიგების აუცილებლობა არ წარმოიშობა და მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი ვერ განხორციელდება მთავარი საპროცესო უფლების, საქმისწარმოების გარეშე. თუ არ იქნება საქმისწარმოება, ანუ სასამართლო წესით განსახილველი დავა, მორიგებაც ვერ განხორციელდება, ვინაიდან არ იარსებებს საგანი, რაზეც მორიგება უნდა შედგეს. ამდენად, თუ არ არის დავა, მოსარიგებელიც არაფერია. დავა ან მხარეთა გაურკვეველობა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ მორიგების წინაპირობაა.¹⁰³ მხოლოდ სასამართლოში განსახილველი დავის - საქმისწარმოების არსებობისას არის შესაძლებელი მორიგებაზე, როგორც აქცესორული ხასიათის სამართლებრივ პროცესზე, საუბარი.

მორიგება საქმისწარმოების პროცესის შემადგენელი, მისი აქცესორული ნაწილია. ამასთან, ვინაიდან ის თავისთავადი დამოუკიდებელი პროცესიცაა, მათ მიმართ განსხვავებული ტერმინები უნდა იქნეს გამოყენებული. პირველი შემთხვევა, როცა მორიგება დამოუკიდებელი სამართლებრივი პროცესია, „მორიგების პროცესად“ უნდა იქნეს მოხსენიებული. ხოლო მეორე შემთხვევა, როცა ზემოდსხილული მორიგების პროცესი სამოქალაქო საქმისწარმოების ქრილში განიხილება, როგორც მისი არსებითი შემადგენელი ნაწილი, ტერმინით - „პროცესის პროცესით“ უნდა განიმარტო. ასეთი დასკვნის გაკეთების საშუალებას კი ის გარემოება განაპირობებს, რომ მორიგება თავისთავადი პროცესია, თუმცა ის არარსებული სამართლებრივი მოვლენა იქნება, თუ სამოქალაქო საქმისწარმოების კონტექსტში არ იქნება განხილული.

ზოგადად, დავის გადაწყვეტის პროცესი, ადგილის მიხედვით, ორ ძირითად ტიპს მოიცავს: სასამართლო პროცესს (*adjudicative process*) და არასასამართლო (შემათახმებელ) პროცესს (*consensual process*). სასამართლო პროცესი მოიცავს: სამართალწარმოების პროცესს ან საარბიტრაჟო საქმის წარმოებას, სადაც მოსამართლე, არბიტრი ან ნაფიცი მსაჯულები წყვეტენ დავას. არასასამართლო (შემათახმებელი) პროცესი მოიცავს: მორიგების სხვადასხვა სახეებს (მედიაცია, კონსილიაცია, მოლაპარაკება), სადაც მხარეები დამოუკიდებლად ცდილობენ შეთანხმების მიღწევას. მორიგების აქცესორულ ბუნებას უკავშირდება ასევე ის გარემოება, რომ საქმისწარმოების დასრულების ერთ-ერთი სამართლებრივი საშუალება – მორიგება სასამართლოს ფარგლებში ხორციელდება და, შესაბამისად, სასამართლოსმიერ მორიგებას წარმოადგენს. საქმისწარმოების დამთავრება მხოლოდ სასამართლოსმიერი მორიგებით არის შესაძლებელი.¹⁰⁴ თუ დავა სასამართლოს გარეშე მორიგების საგანი ხდება, იგი უკვე აღარ მიეკუთვნება საქმისწარმოების პროცესს, არამედ მხარეთა დამოუკიდებელი შეთანხმებით რეგულირებულ დავად გვევლინება.

9. დასკვნა

მორიგების პროცესის უმთავრესი მიზანი მოდავე მხარეებს შორის არსებული კონფლიქტის მოგვარებაა.¹⁰⁵ ზემოაღნიშნული მსჯელობა ცხადყოფს რამდენიმე უმნიშვნელოვანეს გარემოებას. უპირველეს ყოვლისა, მორიგება საქმისწარმოების დასრულების, მისი შეწყვეტის საფუძველია, რაც სასამართლო განჩინებაში ასახული მორიგების აქტის სახით ფორმდება. მეორე – მორიგება დამოუკიდებელი პროცესია, რომელიც გულისხმობს ერთგვარ

¹⁰³ *ჭეჭელაშვილი ზ.*, სახელშეკრულებო სამართალი, თბ., 2014, 97.

¹⁰⁴ ბევრ განვითარებულ ქვეყანაში სასამართლოსმიერი მორიგება ხდება საქმისწარმოების დასრულების ყველაზე მნიშვნელოვანი ფორმა, რაც არსებით გავლენას ახდენს სასამართლოს საქმიანობაზე. *Ervasti K.*, *Conflicts Before the Courts and Court-Annexed Mediation in Finland*, *Scandinavian Studies In Law*, 1999-2012, 193.

¹⁰⁵ *Menkel-Meadow C.*, *From Legal Dispute to Conflict Resolution and Human Problem Solving: Legal Dispute Resolution in a Multidisciplinary Context*, *Georgetown University Law Center, Association of American Law School*, 54 *J. Legal Educ.* 7-29, 2004, 9.

გზას კონფლიქტიდან კონსენსუსამდე. აღნიშნული პროცესის წარმატებით გავლის შემდგომ მორიგება, როგორც დამოუკიდებელი პროცესი, აქცესორულ ბუნებას იძენს და ის საქმისწარმოების დასრულების საფუძველი ხდება.

მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი თავისთავადი მოვლენაა: სამართლებრივი, სოციალური, ფსიქოლოგიური ფაქტორების ერთობლიობით. აღნიშნული პროცესი სასამართლოს აქტიური მხარდაჭერით მიმდინარეობს და თავის საწყისს, ჯერ კიდევ, სასამართლოს მიღმა პოვებს კონფლიქტის პირველადი სახით. სწორედ ეს კონფლიქტი ხდება მორიგების პროცესის საწყისი, რომელიც მხარეებმა, საკუთარი ძალისხმევით ვერ დაარეგულირეს და სასამართლოს მიმართეს საქმისწარმოების ფორმით ურთიერთობის დასარეგულირებლად.

მორიგების პროცესის სამართლებრივ მახასიათებლებს შორის უმთავრესი მისი სისტემურობაა, რომელიც არაერთმნიშვნელოვანი ხასიათისაა, სამართლებრივი რეგულირება არ გააჩნია და, მეტწილად, დამოკიდებულია სახელმეკერულებო მოლაპარაკებების, დავის რეგულირების, მორიგების ძირითად პრინციპებზე. აღნიშნული პროცესის დეტალური ანალიზი, სამართლებრივის გარდა, მოიცავს სოციალური და ფსიქოლოგიური ფაქტორების ერთობლიობას, რაც ერთი მხრივ დაკავშირებულია სასამართლოს მზაობასთან სათანადო მომრიგების როლი იკისროს, ხოლო მეორე მხრივ – მხარეთა განწყობადთან ნეგატიურიდან პოზიტიურისკენ წარმართოს მორიგების პროცესი.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს მორიგების პროცესის საკომუნიკაციო ეტაპს, რაც, ფაქტობრივად, მთელს მორიგების პროცესს გასდევს. მორიგების პროცესის წარმატებით დასრულების წინაპირობა უწყვეტი კომუნიკაციაა, როგორც მხარეებს, ისე მხარეებსა და მოსამართლეს შორის. კომუნიკაციის წყვეტა, თუნდაც დროის ფაქტორით გამოხატული, შესაძლოა, მხარეთა სამომრიგებლო მცდელობების უშედეგოდ დასრულების საფუძველი გახდეს, რომ არაფერი ითქვას მხარეთა ე.წ. სამომრიგებლო განწყობის დაკარგვაზე, რაც, როგორც წესი, მოსამართლის დაუღალავი შრომისა და მცდელობის შედეგია.

მორიგების დამოუკიდებელი პროცესის მნიშვნელოვანი ნაწილი სამომრიგებლო წინადადებების შემუშავება, სათანადო ფორმით ჩამოყალიბება და მორიგების აქტში ასახვაა. მოცემულ ეტაპზე, შეიძლება თამამად ითქვას, რომ მხარეთა განწყობა მორიგებაზე მიღწეულია, თუმცა, სამომრიგებლო წინადადებების ჩამოყალიბება დიდწილად დამოკიდებული ამ განწყობის შენარჩუნებასა და მორიგების აქტის საბოლოო ვერსიის შემუშავებაზე. მსჯელობა ერთმნიშვნელოვნად ცხადყოფს, რომ მორიგების პირობები უნდა იყოს მკაფიო, ატარებდეს არაორაზროვან, აშკარა ხასიათს, მიმართული უნდა იყოს მორიგების უმთავრესი მიზნისკენ ანუ კონფლიქტის დარეგულირებისკენ და საქმის წარმოების დასრულებისკენ. სამომრიგებლო წინადადება არ უნდა ატარებდეს პირობით ხასიათს, არ უნდა იყოს დამოკიდებული სამომავლო და უცნობ მოვლენაზე, ვინიდან, ასეთი პირობა ვერ გახდება ვერც კონფლიქტის რეგულირების სამართლებრივი გარანტი და ვერც სასამართლოში საქმის წარმოების შეწყვეტის საფუძველი. მეტი გარანტიისთვის, სამომრიგებლო პირობის უზურუნველყოფა შესაძლებელია კანონით გათვალისწინებული უზურუნველყოფის საშუალებებით, რაც ფულადი ვალდებულებების შემთხვევაში იპოთეკისა და გირავნობის სახით არის შესაძლებელი. რაც შეეხება თავდებობას, ის როგორც უზურუნველყოფის პიროვნული საშუალება, მაშინ, როცა თავდები საქმის წარმოების მხარეს არ წარმოადგენს, ვერ იქნება გამოყენებული.

მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი თავისთავადი მოვლენაა, დასაწყისით, ეტაპებით და დასასრულით. თუმცა, მისი თვითმიზანი მხოლოდ ამ პროცესის შედეგობრივი დასრულება არ არის. მას უფრო ფართო და საფუძვლიანი მიზანი გააჩნია. მორიგების დამოუკიდებელი პროცესი საქმის წარმოების პროცესის შემადგენელი ნაწილი უნდა გახდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში მორიგების დამოუკიდებელი პროცესის მნიშვნელობა მხოლოდ კონფლიქტს დაარეგულირებს, მაშინ, როცა თავად კონფლიქტი სასამართლო დავის საგნად არის ქცეული. სწო-

რედ აქედან გამომდინარე მორიგების პროცესს აქცესორული ბუნება გააჩნია, ვინიდან იგი საქმის წარმოების დასრულების მიზანს ემსახურება, მის გარეშე ფუნქციონირებად კარგული სამართლებრივი მოვლენაა. ამდენად, მორიგების პროცესი, რომელიც სასამართლო წესით განხილვადი დავის მორიგებით დასრულების საფუძველია საქმის წარმოების პროცესის განუყოფელ და აქცესორულ ნაწილს წარმოადგენს.

დასკვნის სახით შესაძლებელია ითქვას, რომ მორიგების დამოუკიდებელ პროცესს საკანონმდებლო რეგულირება არ გააჩნია და იმისთვის, რომ მორიგების დამოუკიდებელმა პროცესმა სათანადო როლი იკისროს სამართლის ერთიან სისტემაში, როგორც საქმის წარმოების შეწყვეტის საფუძველმა, მიზანშეწონილია, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსმა დამოუკიდებელი თავი დაუთმოს სასამართლოსმიერი მორიგების სამართლებრივ მნიშვნელობას, სადაც მორიგების პროცესი აისახება კონფლიქტიდან კონსენსუსამდე, როგორც სამართლებრივი პრინციპებისა და მახასიათებლების ერთობლიობით არსებული პროცესი, საქმის წარმოების შეწყვეტის მიზნებიდან გამომდინარე.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 26/06/1997.
2. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997.
3. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2012 წლის შერჩეულ განჩინებათა და გადაწყვეტილებათა კრებული, სუს, თბ., 2003.
4. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებათა თემატური საძიებელი, სუს, თბ., 2013, 121.
5. გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., მესხიშვილი ქ., ჯინორია ხ., გელაშვილი რ., ურთიერთობები სასამართლო სხდომის დარბაზში, სხდომის მართვის, მხარეთა მორიგების კომუნიკაციური და სამართლებრივი ასპექტები, სუს, თბ., 2010, 8-9, 11-12 25, 35, 39, 52, 86, 92, 95.
6. თოთლაძე ლ., გაბრიჩიძე გ., თუმანიშვილი გ., ტურავა პ., ჩაჩანიძე ე., განმარტებითი იურიდიული ლექსიკონი, თბ., 2012, 296.
7. კობახიძე ა., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2003, 9.
8. კროპკოლერი ი., გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი, მე-13 გადამუშავებული გამოცემა, თბ., 2014, 77.
9. ლიუტრინგჰაუსი პ., სამოქალაქო საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების მეთოდოლოგია, მოსამართლეთა სემინარი, ბაკურიანი, 18-21 ოქტომბერი, 2007, 133.
10. ლილუაშვილი თ., სამოქალაქო პროცესუალური სამართალი, მე-2 გამოცემა, თბ., 2005, 261.
11. ლემპერერი ა. პ., კოლსონი ო., მოლაპარაკების მეთოდი, თბ., 2009, 1, 72, 86.
12. ლილუაშვილი თ., ლილუაშვილი გ., ხრუსტალი ვ., ძლიერიშვილი ზ., სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, ნაწილი 1, თბ., 2014, 59-60, 66.
13. ნაჭყებია ა., სამოქალაქო სამართლებრივი ნორმების განმარტებები უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაში (2000-2013), თბ., 2014, 494. იხ. საქმე №ას-792-1079-09, 09.11.2009.
14. ნაჭყებია ა., ადმინისტრაციულ სამართლებრივი ნორმების განმარტებები უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაში (2005-2014), თბ., 2015, 364. საქმე №ბს-1369-1308(კ-10), 21.04.2010.
15. ოსტერმილერი ს.მ., სვენსონი დ.რ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, თბ., 2014, 86.
16. სვანაძე გ., ძლიერიშვილი ზ., ცერცვაძე გ., რობაქიძე ი., ცერცვაძე ლ., ჯანაშია ლ., სახელშეკრულებო სამართალი, თბ., 2014, 102.
17. შოთაძე თ., იპოთეკა, როგორც საბანკო კრედიტის უზრუნველყოფის საშუალება, თბ., 2012, 90.
18. შოთაძე თ., სანივთო სამართალი, თბ., 2014, 356, 377-378.

19. შენგელია რ., ჭანტურია ლ., ზოიძე ბ., ნინიძე თ., ხეცურიანი ჯ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მე-4, ტომი 2, თბ., 2001, 228-229.
20. ჩალაძე გ., მედიაცია და კონფლიქტის ფსიქოლოგია, მედიაცია – კონფლიქტის მოგვარება მოლაპარაკების გზით, თბ., 2014, 23.
21. ჩაჩანიძე ე., ზოდელავა თ., გოგიშვილი მ., სულხანიშვილი მ., კომუნიკაცია სასამართლოში, თბ., 2013, 8.
22. ცერცვაძე გ., მედიაცია, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა (ზოგადი მიმოხილვა), თბ., 2010, 29, 74, 226, 236-237, 271-272.
23. ცვეტკოვ ვ. ლ., კონფლიქტის ფსიქოლოგია, თბ., 2015, 12, 210.
24. ცური მ., მედიაციის შეთანხმების აქტის შედგენის ხელოვნება, სახელმძღვანელო ინსტრუქციები, ყურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა - ნელინდელი“, თბ., 2012, 225-227.
25. ჭანტურია ლ., ბოელინგი ჰ., სამოქალაქო საქმეზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდოლოგია, თბ., 2003, 30.
26. ქეჭელაშვილი ზ., სახელმეკრულებო სამართალი, თბ., 2014, 33, 53-54, 74, 97.
27. ხუბუა გ., სამართლის თეორია, თბ., 2015, 57, 60-61.
28. ჯორბენაძე რ., მედიაცია, თბ., 2012, 5, 12.
29. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 05 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე: №2ბ/1084-13.
30. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 29 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე: №2ბ/4936-14.
31. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 06 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე: №2ბ/3275-15.
32. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 22 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: №ას-790-747-2015.
33. Byrne R., Clancy A., Flaherty P., Leane E., Ni Chaoimh G., Ni Dhrisceoil V., O'Grady J., O'Mahony C., Staunton C., Alternative Dispute Resolution, Consultation Paper, Law Reform, (LRC CP 50-2008) Copyright Law Reform Commission, First Published July 2008, ISSM 1393-3140, 9, 13.
34. Cratsley J. C., Judges and Settlement, So Little Regulation with So Much at Stake, Judicial Mediation and Settlement, Dispute Resolution Magazine, Published by The American Bar Association Section of Dispute Resolution, volume 17, No.3, Magazine, Editor: Stewart C., Texas Christian University Fort Worth TX, Spring 2011, 5.
35. Craver C. B., Alverson F. H., (Professor), Effective Legal Negotiation and Settlement, George Washington University Law School, Washington D.C., 2010, 12.
36. Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States, Office of Legal Affairs Codification Division, United Nations, New York, 1992, 9.
37. Ervasti K., Conflicts Before the Courts and Court-Annexed Mediation in Finland, Scandinavian Studies In Law, 1999-2012, 193.
38. Hames D. S., Negotiation, Clothing Disputes and Making Team Decisions, University of Nevada, Las Vegas, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, 2012, 3-4, 159.
39. Hollander-Blumoff R., Just Negotiation, Washington University Law Review, Vol. 88, 2013, 408, 414, 420.
40. Ian Ayres., Speidel R. E., Studies in Contract Law, USA, 2008, 1096.
41. Katz A., The Effect of Frivolous Lawsuits on the Settlement of Litigation, Department of Economics and Law School, University of Michigan, Ann Arbor, MI 48109, USA, International Law Review of Law and Economics, 1990, 10 (3-27), 2.
42. Korobkin R., Aspiration and Settlement, Cornell Law Review, 2002, 8.
43. Llevin A. L., Shuchman P., Yamnb C. M., Civil Procedure, Cases and Materials, Successor Ed., New York, 1992, 520-521, 549.
44. Martin J. W., Drafting the Contract or Settlement Agreement That says out of Court, The Breaif, 2003, 50.
45. Mediation, <<http://www.bambooweb.com/articles/M/e/Mediation.html>>, [1.06.2018].

46. *Menkel-Meadow C.*, From Legal Dispute to Conflict Resolution and Human Problem Solving: Legal Dispute Resolution in a Multidisciplinary Context, Georgetown University Law Center, 2004 Association of American Law School, 54 J. Legal Educ. 7-29, 2004, 9, 13.
47. *Merrills J. G.*, International Dispute Settlement, New York, 2005, 12.
48. *Nadler J.*, Rapport in Negotiation and Conflict Resolution, Marquette law Review, 2003-2004, 877.
49. *Peters A.*, International Dispute Settlement: A Network of Cooperational Disputies, Vol. 14, No.1, 1-34, Ejil, 2003, 3.
50. *Starnes H. E., Finman S. E.*, The Court's Role in Settlement Negotiations, Published in Family Advocate, American Bar Association 30-35, Vol. 37, No. 3, 2015, 30.
51. *Sourdin T.*, Five Reasons Why Judges Should Conduct Settlement Conferences, Australia Centre for Justice Inovacion (ACJI), Monash University Law Review, 2011, 148-152.
52. *Tanford J. A.*, Basics of Negotiation, Indiana University School of Law, 2001, 1, <<http://www.law.indiana.edu/instruction/tanford/web/archive/Negotiation.html>>, [01.06.2018].
53. *Dye T. A.* Winning The Settlement – Keys to Negotiation Strategy, ABA Section of Litigation Corporate Counsel CLE Seminar, February 11-14, 2010, 9.
54. *Yong K. S., Travis H. P.*, Oral Communication, Skills, Choices and Consequences, Long Grove, Illion, 2012, 59.